

**GOVOR GENERALNE DIREKTORICE ICMP-A
PRED ZAJEDNIČKOM KOMISIJOM ZA LJUDSKA PRAVA, PRAVA DJETETA, MLADE, IMIGRACIJU,
IZBJEGLICE, AZIL I ETIKU PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BIH
POVODOM
MEĐUNARODNOG DANA NESTALIH**

30. avgusta

Gospođo predsjedavajuća, vaše Ekselencije, dame i gospodo

U ime Međunarodne komisije za nestale osobe želim zahvaliti Zajedničkoj komisiji za ljudska prava, prava djeteta, mlade, imigraciju, izbjeglice, azil i etiku Parlamentarne skupštine BiH za poziv da vam se danas obratim u čast sjećanja na nestale osobe širom svijeta, a posebno 30,000 osoba koje su nestale u Bosni i Hercegovini, u periodu 1992. - 1995.

Želim vas podsjetiti da, kada govorimo o osobama nestalim usljed oružanih sukoba, zločina protiv čovječnosti i kršenja ljudskih prava, ne govorimo samo o žrtvama rata, nego o žrtvama ratnih zločina. Govorimo o članovima porodica kojima je uskraćeno pravo na informaciju o sudbini voljene osobe, čiji život protiče u neizvjesnosti i duševnom bolu; govorimo o obavezi vlada da ispune zahtjeve porodica i društva za istinom i pravdom.

Za mnoge vlade u svijetu ta je obaveza porazna i inkriminir njih same, te kao odgovor na nepravdu ne čine ništa. U Latinskoj Americi, procesom traženja nestalih uglavnom se **ne** bave vlade nego nevladine organizacije. Na Kipru i Kosovu za proces je zadužena međunarodna zajednica, a **ne** domaće vlasti.

Zbog toga većina srodnika žrtava nestalih osoba širom svijeta živi u strahu od svojih vlada. Plaše se zahtijevati odgovore i svoja prava, jer kada to i učine, ili ih se uguši - sjetite se šta se dogodilo u Alžiru prije par dana kada je skup porodica nestalih nasilno razbijen i kada je došlo do hapšenja tokom redovnog sastanka – ili slučajeva iz Perua i Gvatemale, gdje postavljanjem pitanja i sami rizikuju nestanak.

Pa ipak, evo nas danas u Bosni i Hercegovini, otvoreno i zajednički odajemo počast za 30,000 osoba koje su nestale u sukobima koji su ovu zemlju potresali četiri godine, bez obzira na njihovu etničku pripadnost, religiju ili nacionalno porijeklo. Danas niko neće biti uhapšen ili pretučen; niko se ne osjeća ugroženim zbog dolaska na ovo mjesto.

Ono što je još neobičnije, s obzirom na to da je Bosna i Hercegovina jedna od najsiromašnijih zemalja u Evropi i da se još uvijek oporavlja - emotivno i politički - od najrazornijeg sukoba u Evropi nakon II svjetskog rata, jeste ono što je ova mala zemlja sa četiri miliona stanovnika postigla i postala tračak nade za vlade koje imaju ovaj problem i porodice nestalih širom svijeta.

Od oko 30,000 nestalih osoba, do danas je pronađeno više od dvije trećine. Ovakav uspjeh je bez presedana i razlog je zbog kojeg delegacije iz Čilea, Kolumbije, Perua, Argentine, Irske, Čečenije, Azerbejdžana, Kipra, Alžira, Maroka, Libana i Iraka dolaze u vašu zemlju, kako bi učili od vas. Mnogi posjetioci su bili u suzama, neki od njih su ono što su vidjeli opisivali kao čudo o kojem mogu samo sanjati u svojoj zemlji.

Kada je nestanak neke osobe rezultat nasilnog sukoba ili kršenja ljudskih prava, ta osoba najčešće nikada ne bude pronađena. Pronaći 20,000 osoba do danas nije zabilježeno. Ove se zemlje ne ugledaju na Bosnu i Hercegovinu samo zbog uspjeha u pronalaženju, ekshumaciji i identifikaciji nestalih, nego i zbog njenih institucija i zakonodavnih odredbi.

Puni su hvale za profesionalizam policije oba entiteta, dive se činjenici da su državna i entitetske vlade stvorili instituciju kakav je Institut za nestale osobe i Zakonu o nestalim osobama; impresionirani su Državnim tužilaštvom i snagom porodica nestalih i njihovim aktivnim učešćem u procesu, uključujući mogućnost da otvoreno govore o čemu žele.

Ono što je Bosna i Hercegovina postigla u rješavanju ovog pitanja je izvanredno i svijet je to uočio. Ali ironično je i uistinu tužno da sama Bosna i Hercegovina toga nije svjesna. Ako pogledate o čemu se danas govori u medijima, vjerovatno je da ovaj napredak neće biti ni pomenut; vjerovatnije je da će se čuti zlonamjerna priča u kojoj neko pokušava iskriviti istinu za ličnu dobit, a na račun onih koje je nezamislivo nastaviti vrijeđati. Pored toga, neki političari nastavljaju sa zloupotrebom ovog pitanja, tvrdeći da samo jedna ili druga grupa ima koristi od ovog procesa ili se trude da se što manje govori o postignutim uspjesima, jer nije u njihovom političkom interesu sa pokažu da postoji saradnja između entiteta i da se proces traženja svih nestalih odvija na državnom nivou.

Moramo se zapitati zašto Bosna i Hercegovina ne vidi ono što je očigledno ostatku svijeta. Ovo ne pominjem kako bih bila kritična prema Bosni i Hercegovini, nego kao podsjetnik da ova postignuća mogu

nestati ukoliko se ne zaustavi zlonamjerna cinizam i politička zloupotreba, te stvari u ruke uzmu vlade, političari, porodice nestalih i društvo u cjelini. Ne samo zbog postignutog, nego i zbog konstruktivnog uključivanja u poboljšanje ovog procesa. Ako napravimo korak nazad, rizikujemo povratak **segregaciji** u procesu traženja nestalih **zasnovan** na religijskom i nacionalnom porijeklu, nepoštivanju vladavine prava i procesu koji se odvija iza zatvorenih vrata u kojem porodice nestalih više neće imati učešća.

Naravno, puno je prepreka koje tek treba prevazići. Još uvijek se traga za 8 – 10 hiljada osoba i sve ih je teže pronaći. Još uvijek ima onih koji nastoje sakriti istinu. Iako je veliki dio posla okončan, Centralna evidencija još uvijek nije završena. Primjena Zakona o nestalim još uvijek nije potpuna, a Fond za pomoć porodicama nestalih nije ustanovljen. Kako bi se dosegli ovi zahtjevni ciljevi, neophodno je da se ponosite onim što ste postigli, te da se konstruktivno uključite u ostvarivanje ovih iznimno važnih ciljeva.

Vaš zajednički rad treba predstavljati ulaganje u budućnost ove zemlje, u istinu, pravdu i mir. U ime ICMP-a, izražavam nadu da će se saradnja sa vama nastaviti, kako bismo zajedničkim snagama ispunili zadate ciljeve, da ćemo dati sve od sebe kako bi se proces traženja nestalih odvijao na transparentan, pouzdan i nediskriminirajući način, da će vlade pružiti pouzdane i tačne informacije svojim građanima, da će porodicama nestalih pristup informacijama i pravda biti dostupni, te da će Bosna i dalje biti tračak nade za hiljade porodica nestalih širom svijeta.